

TJEDNIK HRVATA U MAĐARSKOJ

HRVATSKI glasnik

XXXI. godina, 17. broj

29. travnja 2021.

cijena 200 Ft

FOTO: KRISTINA GOHER

Zaboravljeni Šaroš

7. stranica

Petroviska spomen-nedilja

8. – 9. stranica

Slučajni susret na obali Drave

12. stranica

Tjednik Hrvata u Mađarskoj

Trideset godina je prošlo otkako je objavljen prvi broj Hrvatskoga glasnika, tjednika Hrvata u Mađarskoj. Bio je to povijesni trenutak u životu Hrvata u Mađarskoj, nastao je još jedan važan čimbenik u cilju očuvanja i deklariranja nacionalnog identiteta Hrvata u Mađarskoj, stvoreno je još jedno sredstvo za njegovanje materinskoga jezika. S Glasnikom je nakon društvenih promjena i uspostave neovisne Republike Hrvatske započelo novo razdoblje novinarstva Hrvata u Mađarskoj. Možda tri desetljeća nije puno, ali ako se prisjetimo koliko je brojeva Hrvatskog glasnika izašlo iz tiska od prvoga broja (2. svibnja 1991.), koliko članaka i fotografija o raznovrsnim događanjima naše nacionalne manjine je objavljeno i koliko ljudi je radilo kako bi se omogućilo neprekidno izlaženje lista ta brojka dobiva puno veću vrijednost. Od ovih trideset godina čak 25 godina mogla sam iznutra promatrati nastajanje lista, sudjelujući u tom procesu kao novinarka. Čini mi se da su te godine prošle u tren oka, od prvih članaka koje smo još pisali pisaćim strojem i dostavljali poštom do danas, kada se napisi pišu računalom i šalju za nekoliko sekundi preko interneta. Prošlo je brzo, jer sam uživala u radu, upoznavajući vrijednosti svoje hrvatske zajednice, koje sam pokušala prenijeti čitateljima, ukazujući na njezine odlike, ponekad i nedostatke, probleme i teškoće, a u cilju očuvanja nacionalne svijesti i jezika. U toj „avanturi“ sudjelovali su mnogi koji su radili na tome da se Hrvatski glasnik objavljuje iz tjedna u tjedan, od urednika, novinara (nekadašnjih i sadašnjih), fotografa, dopisnika, lektora, grafičara do izdavača, vlasnika i drugih, a ne manje važno onih sugovornika i partnera, brojnih pripadnika hrvatske zajednice koji su nama novinarima uvijek bili na raspolaganju, dajući nam izjave, primajući nas u svoju kuću kako bismo uspjeli napraviti intervju, napisati reportažu... Hvala im na tome! Smatram da je Hrvatski glasnik osebujan upravo stoga što je okružen pripadnicima hrvatske zajednice, on nas povezuje već trideset godina i nadamo se da će tako i ostati, jer Hrvatski glasnik je, zna se, tjednik (svih) Hrvata u Mađarskoj!

Beta

Glasnikov tjedan

Trideset godina. Obljetnice su uvijek trenutak kada zastajemo. I trideseti rođendan tjednika Hrvata u Mađarskoj je takav dan. Zastala sam. Na trenutak. Zastali smo. I nastavili raditi. S Glasnikom. U sadašnjem uredništvu, četvero je novinara prešlo 25. godišnjicu rada u Glasniku. Stipan, Timea, Beta, i moja malenkost. Kristina pola toga vremena. Dvadeset i pet godina. I više. Što smo učinili? Dozvolite nam da na Glasnikov trideseti rođendan budemo jako, jako ponosni. Izlišno je nabrajati zašto.

Uz trideseti rođendan sjetili smo se kolega, bivših urednika, bivših novinara i čitatelja, od kojih nas neki gledaju s nebeskih poljana. Svojih čitatelja. Onih vjernih koji čekaju iz tjedna u tjedan Hrvatski glasnik, neki od njih, oni najvjerniji, već trideset godina.

Dana 5. svibnja 2016. godine u Salanti, na centralnoj priredbi kojom smo obilježili 25. godišnjicu izlaženja prvoga broja samostalnog tjednika na hrvatskom jeziku u Mađarskoj, Hrvatskoga glasnika, iznijela sam prijedlog o utemeljenju Dana hrvatskoga novinstva – tiska, s ciljem davanja pozornosti tisku, novinstvu Hrvata u Mađarskoj kao čuvaru hrvatskog jezika i pisma, kulturnih i jezičnih posebnosti, identiteta Hrvata u Mađarskoj. U svom prijedlogu rukovodila sam se mišlju brendiranja tjednika Hrvata u Mađarskoj. Dan hrvatskog tiska u Mađarskoj zamišljala sam kao koncentraciju sadržaja i programa koji će opominjati na važnost hrvatskog tiska među Hrvatima u Mađarskoj, u svim sferama njihova života. Slavimo rođendan i Dan hrvatskoga tiska. Istoga nadnevka 2. svibnja. Hrvatski glasnik u tridesetoj godini izlaženja neosporna je informativna baza Hrvata u Mađarskoj i predstavlja ulazna vrata za sve one koji se žele obavijestiti o životu istih: politici,

školstvu, kulturi, vjeri, povijesti, znanosti, izdavaštvu, ljudima i krajevima, jezičnim posebnostima... Nastoji pružiti brze, točne, objektivne, potpune i korisne informacije kroz dnevne, tjedne sadržaje. Uz tiskano izdanje koje stiže na oko tisuću adresa, tu su dnevni sadržaji na „Facebook stranici Hrvatskog glasnika“ s oko šest tisuća pratitelja. I mrežna stranica www.glasnik.hu, koju obožavaju hakeri.

Na međunarodnoj konferenciji o brendiranju narodnosnih tjednika, održanoj u našoj organizaciji prije pet godina, govorili smo o položaju hrvatskih manjinskih tjednika, o slobodi govora i pisma; o odnosima i suradnji manjinskih zajednica i njihovih medija u očuvanju materinskoga jezika i nacionalnoga identiteta; o mogućnostima povezivanja i umrežavanja; o tržišnoj ili partnerskoj razmjeni programskih sadržaja među sudionicima u medijskom prostoru; o povezivanju manjinskih medija s medijima većinskog naroda i medijima u matici; o uključivanju informativnog prostora manjinskih medija u državne agencije domicilnih i matičnih država; o potrebi izrade novih komunikacijskih strategija itd.

Iznimno je mnogo dnevnih aktivnosti kojima nastojimo pojačati vidljivost. Nastojimo biti proaktivni, dajemo ritam, teme koje će otvarati, motivirati, utjecati na čitatelja. Javni smo medij. Jedini tjednik Hrvata u Mađarskoj. Prilagođavamo se i tehnički i sadržajno medijskim i drugim izazovima. Imamo tešku pandemijsku godinu, ali nismo kasnili ni minutu.

Nastojimo izazove i teme hrvatskog identiteta učiniti zanimljivima. Zašto? To nam je zadatak. Mislimo kako je bez profiliranih i „snažnih“ medija na materinskom jeziku zajednica neobaviještena, kako mediji jačaju nacionalnu i kolektivnu svijest i osjećaj pripadnosti zajednici, kao i jezične kompetencije. Hrvatski glasnik predstavlja mogućnost i sredstvo za čuvanje i razvijanje nacionalne svijesti, hrvatskog jezika i pisma, kulturnih vrijednosti, stvaranja polja javnosti i demokratičnosti, promišljanja o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti... On govori o Hrvatima u Mađarskoj, kroz informativni prostor na hrvatskom jeziku.

Branka Pavić Blažetin

Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj, „oaza hrvatske pisane riječi u Mađarskoj“

Osamostaljenjem matice, Republike Hrvatske i demokratskim promjenama u Republici Mađarskoj stvoreni su uvjeti i za samostalno organizacijsko djelovanje Hrvata u Mađarskoj. Oni se od 1991. g. organiziraju pod okriljem Saveza Hrvata u Mađarskoj. Ta organizacija osnivač je tjednika čiji prvi broj izlazi 2. svibnja 1991. g. pod imenom Hrvatski glasnik. Izlaženjem prvog broja Hrvatskoga glasnika, prvi put u povijesti, Hrvati u Mađarskoj, od Gradišća do Bačke, dobivaju zajednički tjednik, Hrvatski glasnik.

Prvi glavni i odgovorni urednik Hrvatskoga glasnika bio je Marko Marković. Nakon njegove smrti v.d. urednik bio je Đuro Franković, tadašnji predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj. Od 1993. do 2005. glavni i odgovorni urednik bio je Ladislav Gujaš, a od listopada 2005. do danas glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika je Branka Pavić Blažetin. Od siječnja 2014. do danas uredništvo Hrvatskog glasnika temelj je medijske proizvodnje platformi, koje djeluju u organizacijskoj cjelini pod nazivom Medijski centar Croatica kao dio Nefitnog poduzeća Croatica. Uredništvo ostvaruje tri medijske platforme i održava više društvenih mreža. Prvu i najvažniju Hrvatski glasnik (tiskano izdanje, online, i Facebook), Radio Croaticu (online i Facebook) i TV Croaticu (YouTube i Facebook). Kroz uredništvo su u proteklih 30 godina samostalnosti hrvatskog tjednika u Mađarskoj prošli brojni suradnici. Mnogi od njih nisu više među nama. Požutjele stranice čuvaju njihove prinose kroz koje se oslikava dio povijesti Hrvata u Mađarskoj.

Neka im je vječna hvala na obavljenom poslu i uloženom trudu. Upućujem tople riječi podrške i hvale onima koji nisu zaboravili pomagati i današnje uredništvo u sastavu Branka Pavić Blažetin, Stipan Balatinac, Bernadeta Blažetin, Kristina Goher i

Timea Horvat. O računalnom slogu se brine Nusi Kondor, a o svim ostalim zadacima koji se vežu uz nesmetano izlaženje tjednika izdavač Nefitno poduzeće Croatica, na čelu s ravnateljem Čabom Horvathom.

Uredništvo je jezgra uredništva Medijskog centra Croatica i ostvaruje sve sadržaje i u tiskanom glasilu tjedniku Hrvata u Mađarskoj Hrvatskom glasniku i na internet Radiju Croatica te YouTube platformi TVCroatica, uz održavanje mrežnih stranica istih i društvenih profila spomenutih platformi. Facebook Hrvatski glasnik djeluje kao dnevna platforma s 5 do 10 statusa dnevno. Od 2009. godine uredništvo objavljuje posebni tematski broj Hrvatskoga glasnika uz državni Dan Hrvata, koji se priređuje u organizaciji Hrvatske državne samouprave i Saveza Hrvata u Mađarskoj. Uredništvo ostvaruje uređivački i sadržajno i godišnjak Hrvata u Mađarskoj Hrvatski kalendar.

Trideseta obljetnica – Hrvatski glasnik – „oaza hrvatske pisane riječi u Mađarskoj“

Hrvatski glasnik, tjednik Hrvata u Mađarskoj, čuvar je hrvatske pisane riječi i pisma.

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 34 27. travnja 2021. cijena 200 Ft

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 1 8. travnja 2020. cijena 200 Ft

MADARSKOJ
IATSKI glasnik
15. travnja 2020. cijena 200 Ft

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 32 13. travnja 2021. cijena 200 Ft

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 16-18 15. travnja 2020. cijena 200 Ft

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 26 23. travnja 2021. cijena 200 Ft

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 36 16. travnja 2021. cijena 200 Ft

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 10-12 22. travnja 2020. cijena 200 Ft

TJEDNIK HRVATA U MADARSKOJ
HRVATSKI glasnik
Godina XXX, broj 22 4. travnja 2020. cijena 200 Ft

Tjednik Hrvata u Mađarskoj pod imenom Hrvatski glasnik izlazi od 2. svibnja 1991. Godine 2021. slavimo 30. obljetnicu samostalnoga hrvatskog tjednika (tiska) u Mađarskoj. Naime, društvenim promjenama početkom devedesetih i događanjima u matici, osamostaljenjem Republike Hrvatske, napokon su i hrvatski jezik i pismo dobili svoju samostalnost, a time su i Hrvati u Mađarskoj ušli u novo doba. Dan 2. svibnja je jedan od praznika hrvatske zajednice u Mađarskoj, datum kada Hrvati u Mađarskoj obilježavaju Dan hrvatskog tiska.

Hrvatski glasnik u boji i na 16 stranica izlazi svakoga četvrtka i bavi se širokim rasponom tema. Društvena i politička događanja, povijest, kultura, jezik, znanost, književnost, kazalište, etnologija, dijalektalno blago, dječje stranice, sport, veze s maticom, sve su to teme koje obrađuje Hrvatski glasnik. Nastoji brzo reagirati na događanja u svijetu i sredinama gdje žive Hrvati. Na stranicama Hrvatskoga glasnika ogledaju se specifičnosti koje krasi hrvatsku manjinu u Mađarskoj, bogatstvo njezinih etničkih skupina, bošnjački, bunjevački, gradišćanski, podravski, pomurski, racki, šokački Hrvati, bogatstvo brojnih mjesnih govora

i dijalekata, prošlost, sadašnjost i budućnost Hrvata u Mađarskoj.

Hrvatski glasnik dostupan je i na Internetu na adresi www.glasnik.hu, te na Facebook profilu Hrvatski glasnik, koji ima oko 6000 pratitelja i ostvaruje mjesečno od 60 – 100 tisuća pregleda, Hrvatski glasnik pouzdani je izvor informacija u životu Hrvata, a ujedno, u eri informativne revolucije, on je „oaza hrvatske pisane riječi u Mađarskoj“, temelj svih relevantnih spoznaja o položaju Hrvata u Mađarskoj, kroničar i analitičar njihova postojanja.

Rukovodimo se krilaticom kako je medij poruka, koja može oblikovati mišljenje i ponašanje, a obaviješteni ljudi imaju veći izbor. Otuda tisak nije luksuz, nego temelj uravnoteženog razvoja, jer omogućuje artikulaciju različitih mišljenja te pomaže u stvaranju konsenzusa o političkim, nacionalnim, jezičnim, gospodarskim, društvenim, kulturnim i srodnim pitanjima.

Smatram kako manjinskom tisku treba osigurati pravo na disanje punim plućima i obavljanje društvene uloge manjinskih zajednica, uz maksimalnu finacijsku potporu, kako bi se u potpunosti ostvarilo pravo pripadnika manjine na snažan i utjecajan

javni medijski prostor. Trideset godina neprekidnog tiska Hrvata u Mađarskoj čine Hrvatski glasnik najstarijom hrvatskom „ustanovom“ u Mađarskoj. Manjinski su tjednici, pa tako i Hrvatski glasnik, bili i ostali najjača karika, bez kojih se ne može biti, u lancu očuvanja nacionalne svijesti te čuvanja jezika i pisma. Jedno od temeljnih građanskih prava jest pravo na slobodu tiska i mišljenja. Uloga narodnosnih medija i danas je aktualno pitanje. Naime, oni se često marginaliziraju i podcjenjuju. Marginalizacija i podcjenjivanje vrlo je štetno kada odražavaju stav prema vrlo odgovornoj i teškoj novinarskoj profesiji. Sretan trideseti rođendan Hrvatskom glasniku, „oazi hrvatskog novinstva (tiska) u Mađarskoj“.

Branka Pavić Blažetin

Vančaški vrtić u bajsnoj Ulici Templom

Vrtić ima osamdesetak polaznika, od kojih svi sudjeluju u odgoju na hrvatskom jeziku

Vančaški dječji vrtić u Ulici Templom jedan je od dvaju bajskih vrtića u kojima se već desetljećima odvija odgoj na hrvatskom jeziku. Kao i svi drugi vrtići u Baji, ustanova djeluje pod upravljanjem Ravnateljstva vrtića grada Baje. Shodno mjesnim uvjetima zadaća mu je očuvanje i njegovanje kulture i običaja bunjevačkih Hrvata, s posebnim naglaskom da djeca upoznaju i zavole hrvatski jezik. Drugi bajski vrtić s istim programom i u sličnim uvjetima djeluje u Kinizsijevoj ulici, na bajskom Dolnjaku.

Na čelu vančaškog vrtića je odgojiteljica Milica Gugan, podrijetlom Garkinja, koja od 1999. godine radi u Baji. Nakon Stručne srednje škole „Jannus Pannonius“ u Pečuhu, gdje je stekla stručnu spremu hrvatske odgojiteljice diplomirala je kao hrvatska učiteljica na Visokoj učiteljskoj školi u Baji. Zaposlila se 1999. kao hrvatska odgojiteljica u vrtiću u Kinizsijevoj ulici na bajskom Dolnjaku, a 2015. godine premještena je u vančaški vrtić, gdje je od 2016. godine ujedno i voditeljica vrtića.

Nakon što su vrtići šest tjedana bili zatvoreni, uoči ponovnog otvaranja 19. travnja Milica Gugan Pál ukratko nas je upoznala s radom i planovima vrtića za odgojnu godinu 2020./21.

Kako nam je uz ostalo kazala, vančaški vrtić bio je zatvoren šest tjedana, a uz pomoć roditelja s djecom su radili na daljinu,

putem zatvorene Facebook grupe ili Messengera. Ove godine imaju 85 polaznika vrtića s kojima rade u četiri dobne skupine. U svakoj skupini s djecom svakodnevno radi po jedna hrvatska i mađarska odgojiteljica. S djecom rade još Kristina Čilić Valkai, Anita Ševaraca, a odnevdavno i Jelena Blatin. Na taj način djeca svaki dan čuju hrvatsku riječ, upoznaju i

vježbaju hrvatske izraze. Svaki dan uče i recitiraju hrvatske pjesmice i brojalice, igre s pokretima. Isto tako hrvatski jezik vježbaju i kroz likovni rad te tjelovježbe. Nažalost, sve je teže, jer djeca ne donose od kuće znanje hrvatskoga jezika, ali odgojiteljicama je drago što djeca vrlo brzo nauče i zavole hrvatski jezik. Radosna je činjenica što većina djece u školi nastavlja učenje hrvatskoga jezika. Ove godine u velikoj skupini imaju 21 budućeg prvša, a njih devetero upisat će se i na predmetnu nastavu hrvatskoga jezika Vančaške osnovne škole. Nakon otvaranja i povratka djece, koji željno iščekuju i djeca i odgojiteljice, piredit će se tradicionalni Hrvatski tjedan, ove godine zbog epidemiološke situacije i uvedenih protuepidemijskih mjera, nažalost, bez nazočnosti i sudjelovanja roditelja.

S.B.

Održan tradicionalni Hrvatski tjedan u vančaškom vrtiću

Kako nam je uoči ponovnog otvaranja najavila voditeljica vančaškog vrtića, nakon povratka djece početkom tjedna, od 19. do 23. travnja održan je tradicionalni Hrvatski tjedan. Tom prilikom ukratko nas je izvijestila o cjelotjednom bogatom programu: „Uz pomoć odgojiteljica koje vode četiri vrtićke grupe prikupljeno je nekoliko bunjevačkih i šokačkih tradicijskih predmeta. Odgojiteljica Kristina Čilić Valkai donijela je i predstavila šokačku narodnu nošnju iz Santova, koju je u djetinjstvu nosila njezina baka. Prvi dan djeca su razgledala izložbu koja je postavljena na hodniku i u prostorijama, pri čemu smo razgovarali o tome kako u Baji i okolici žive Hrvati, i to Bunjevci i Šokci. Kako bi mališani upoznali, čuvali i njegovali baštinu predstavile smo im izvornu santovačku šokačku nošnju i upoznale ih s raznovrsnim glazbalima, pri čemu smo učili njihove nazive, a prikazala sam im i zavičajnu kuću pomoću PPT prezentacije koju sam sastavila za ovu prigodu. Tijekom tjedna slušali smo glazbu i narodne pjesme, učili jednostavne plesove, pjevali, recitali stihove i brojalice. Uza sve to održana je i mala likovna radionica, obojali smo šokačku narodnu nošnju, lijepljenjem izradili hrvatsku zastavu i masnom kredom obojali tambure. Tako smo ponovno zajedno u lijepom i dobrom raspoloženju proveli prvi tjedan nakon otvaranja.“

S.B.

Iz prošlosti Šaroša

Nakon povlačenja Turaka u Šarošu je bilo svega osam kuća i deset stanovnika. Nakon sklapanja mira u Srijemskim Karlovcima 1699. u selo dolazi ilirsko stanovništvo s bosanskih prostora. Ono čini većinu duga stoljeća. Nakon Drugog svjetskog rata selo ima 505 stanovnika. Po popisu iz 1941. selo je imalo 573 stanovnika, od kojih kao materinski jezik mađarski navodi 78, njemački 180, a hrvatski 315 osoba. Da su Hrvati bili brojni pokazuje i podatak kako je u prvom valu otvaranja „južnoslavenskih škola“ u Baranji i Mađarskoj 1946. godine u Šarošu bio i „hrvatski razred“, a od 1948. do 1950. učiteljica je bila Marija Csepelszigeti. Ona je iz Šaroša odvedena, a potom osuđena i zatvorena u montiranom procesu pod optužbom „titoizma“. Po podacima iz siječnja 2019. u Šarošu živi 234 stanovnika. Načelnik je Zoltán Dunai, a upravno Šaroš je s Kozarom u zajedničkom bilježništvu. Po podacima zadnjeg popisa stanovništva iz 2011. godine u Šarošu je bilo 287 stanovnika, od čega 155 Mađara, 21 Hrvat i 16 Nijemaca. U osamdeset godina okopnjeli su šokački Hrvati Šaroša, koji su se u ovaj prekrasan kraj okružen potocima, selo smješteno u nizini podno brežuljaka doselili s prostora današnje Bosne prije tristo i nešto godina. Sagradili su i crkvu posvećenu Blaženoj Djevici Mariji. Gradnja je započela 1750-ih, a dovršena 1793. godine. Ove godine crkva ima 228 godina. Crkva je zaštićeni spomenik kulture koji obilježava vizuru sela. Orgulje su građene između 1830. i 1840. godine, oltarsku sliku naslikao je Ferenc Falkoner davne 1793. godine. Početkom 18. stoljeća selo je imalo tri vodenice, a krajem 19. stoljeća pak vodicu na parni pogon u čijoj je blizini početkom dvadesetog stoljeća otvorena nadaleko poznata šaroška čarda. Smješten nadomak Pečuha, pomalo skriven među brežuljcima, danas je Šaroš mala oaza mira i ljepote u svijetu nemira.

Branka Pavić Blažetin

Kako su nekada živjeli u Šarošu

Kada je Jela Lisac išla u školu Stjepan (István) Zagorac je bio svećenik, on je dolazio u Šaroš služiti misu. Ona je rođena 1947. godine i do škole nije znala mađarski. Djeca su morala svećeniku moliti kronicu, i Jela je došla na red. Zagorac je tražio da nauče moliti kronicu na mađarskom, a ona nije znala moliti na mađarskom jeziku. Zagorac je došao njenoj mami Marti i rekao joj: „naučite je moliti, ne zna moliti“. Onda je njena mama rekla: „gospodine, pitajte je šokački“... Svašta su me naučili moliti moji stari, baka s majčine strane Treza Kalčić Božanović i baka s očeve strane Ana Katić Lisac¹. Stara je mene naučila moliti šokački i mi smo se šokački molili, a ne mađarski. Nije to ni bilo tako davno, prije nepunih sedamdeset godina. Sa svojom „starom“ bi iz Šaroša pješke išla u Đud na hodočašće. Preko Semelja, pa dalje. Sjeća se bake Treze, kako su išle i kako su tamo i prespavale u nekoj velikoj sobi, u kojoj je bila slama. Tamo su prenoćili i za prenočište su platili. Cjelu se noć molilo u crkvi, a „mi djeca smo zato i spavali a ne samo se moljili“.

Od šaroške čarde je išao bus do Pečuha. Do Šaroša nije bilo asfaltiranog puta sve do sedamdesetih godina. Čarda je bila gore na putu, tamo su se ljudi okupljali iz okolnih naselja čekajući kola, autobus koji je vozio do Pečuha, ili dalje, ali preko Pečuha. A na svetog Stjepana kralja, na Kraljevo tamo je bilo veliko proštenje. Tamo su se okupljali Šokci iz okolnih naselja na misi, i poslije na „vašaru“ i zabavi. Tamo je bio čudotvorni izvor koji su šokački Hrvati i drugi ljudi štovali.

Kada se Jela udavala za Ivu Barića iz Katolja, djed Miklós Miko Božanović je naručio autobus, koji je vozio svatove do Katolja. Djed je imao dvije sestre. Jedna se udala u Semelja, a druga ostala u Udvaru. Imao je i brata koji je mlad umro. Djed Miko bi otišao na „vašar“ pa ga tri četiri dana nije bilo doma. Tada bi stara došla i rekla „Đuro, Mijo idite viditi di je!“ A on se vraća nosi „štrimfle“,

Djevojke se igraju u dvorištu šaroške škole, s loptom Jela Lisac, 1960.

U dvorištu kuće obitelji Lisac

doveo konja. Svugdje je išao djed, čak do Sigeta. Nije ga bilo danima... „Doneo bi nama djeci „šećera“ lijepo zamotanog. Svatko bi dobio pet, šest komada. Stalno je prigovarao i čangrizao. Uvijek smo baki rekli: „staro, pa vi to morate trpeti!“

Branka Pavić Blažetin

¹ Pezime Lisac u matičnim knjigama zabilježeno je u dva oblika Liszácz i Liszázt.

Petrovska spomen-nedilja na Danu ugarske poezije

Kod groba Ivana Nemetha i Lajoša Škrapića

„Dragi hrvatski Brati!...Deršte skupa! Učitelje i duhovnike je Bog izabrao na prvo, da naš hrvatski jezik – va kon živi narod- čuvate, obderžate. I zavo dilat, kim je na vo dana mogućnost, ne zmanjkajte. Žalno da kod nas, kad su Gergac duhovnik, Ginzler učitelj ostavili ov svit, nisu se rodili drugi Gergaci i Ginzleri, ki bi bili mogli obderžat na dalje materinski jezik va naši krajina. Vako se j’ nastalo, da je on po malo začel umirat. I sad jur onde stojimo, da hrvatski materinski jezik ovde-onde nek med stari majki i didi tako-nako živi va Hrvatskom Nadalju, Bereku, Rastini i u Kuljkeđu. Petrovo Selo – kadi sam ja bil 37 let učitelj, a duhovnik Strassner iz Vulkapordanja, sad Karlovich Vinci derži, govori materinski jezik va crikvi i va školi. Doklje? Ne znam. Hrvatski učiteljov je jako malo. Ko i duhovniki zmanjkadu, ki još deržu dušu va stanovniki, i simo će stupit smert. Zato vam još jednoč velim: Deršte skupa! Čuvajte od voga vaš narod!”

To je ta poruka ku su ostavili za slijedeće generacije 1956. ljeta Ivan Nemeth, stari školnik Petrovogoga Sela, ki su već od tri desetljeća brižljivo sprohadjali događaje Petrovogoga Sela i ta svoja zapažanja, konstatiranja su i zapisali u svoj dnevnik. Ova bogata kronika ka je ujedno i osvrt na petrovišku hištoriju od doseljenja Hrvatov u ove kraje, a od 1904. ljeta, vrmena dolaska za kantor-učitelja u naše selo je i točno i vjerno peljani dokumenat od burnih vrimen južnogradišćanskoga naselja. Ivan Nemeth nisu si zatajili ni pjesničku dušu, napisali su brojne pjesmice prvenstveno za ducu, a poznata je i njeva domoljubna i vjerska tematika. Stari školnik, kako su ga ljudi zvali od pokoljenja do pokoljenja, rodjeni su u Hrvatskom Nadalju, a učiteljsku diplomu su dobili 1902. ljeta u Juri. Najprlje su bili zaposleni u kermendskoj školi, a dvi ljeti kasnije su se javili za kantor-učitelja u Petrovo Selo. Po odobrenju školske stolice 4. novembra su stali u novu službu. Zvana crikve i škole imali su uticaj i u društvenom žitku, na njevu inicijativu „u želji učenja i u cilju da se jača sloga” 1907. ljeta je ovde utemeljeno Gospodarsko udruženje kot grana Gospodarske udruge Zapadne Ugarske. Tomu jur sto ljet da po Trianonskom diktatu je Petrovo Selo skupa s drugim seli ovde na hataru (Narda, Gornji Četar, Keresteš, Hrvatske Šice, Pornova i Plajgor) zašlo pod Austriju (1921.-1922.), ali oni peršonski nisu se pomirili s odlukom velesil. Bili su jedna od ključnih osob u najzad-priklju-

Grob Ivana Nemetha i njegove žene Márie Tarafás u Kermendu

Sprava: Ivan Nemeth i hižna družica s familijom oko 1924.ljeta

Trenutak za pjesmu

Polag Pinke (1922. IX.)

Polag Pinke stoji mala hižica
Va njoj me je rodila majka mila.
Zato ljubim ja oto malo gnjezdo,
ne bi je dal za nikarčkovo srebro.

Čuda kitic je va Pinčenoj dragi
Roža, klinčac, rozmarin, tulipani
Mali paradizom je va krajina
Zlata j’ vridna saka mala travica.

Ivan Nemeth

Kotrigi Hrvatske samouprave Petrovoga Sela Ana Škrapić-Timar, Kristina Milišić-Škrapić, dr. Andras Handler i Rajmund Filipović

čanju sela k Ugarskoj. Za svoj domoljubni čin im je Ugarski nacionalni savez, sa selskimi predstojnicima skupa, dodilio 28. mrcija 1923. ljeta i priznanje. Knjigovodjom su postali u Štedionici Pinčene drage D.D. ka je za priključenjem k Ugarskoj imala svoju podružnicu u Petrovom Selu. Ljeta 1928. su imenovani za školskoga direktora, otkud su stupili i u penziju 1941., a za ljetodan s familijom su se odselili u Kermend, kade su živili do 7. aprila 1961. ljeta. Zahvaljujući Steveu Geošiću, adminu Szentpéterfa Generalógi Archívum/ Arhiv Petrovoga Sela (www.szentpeterfa.org) i peljaču petroviske stranice na društvenoj mreži, u dobi smo upozoreni na okrugli jubilej staroga školnika, a četire dane kasnije 60. obljetnice njeve smrti, sa strane petroviskoga narodnosnoga zastupništva po prvi put je poiskan grob na Centralnom cintiru u Kermendu. Kotrigi petroviske Hrvatske samouprave, na čelu s Anicom Škrapić-Timar, u spomen-nedilju, ka je bila ujedno i Dan ugarske poezije, položili su vijenac, našgali su sviću. Pantliku vijenca na kojoj se je pisalo: „Deržite skupa! Čuvajte vaš hervatski narod! (Ivan Nemeth)“ još i večkrat je na hrbat zdignuo vjetar, dokle je njeve još i danas jako aktualne riči štala nasljednica u ravnateljskom fotelju, Ana Škrapić-Timar. „Za nas su stari školnik

čuda vridni, njev dnevnik je naše veliko bogatstvo, od dicitu početo do odrašćenih, od književnosti sve do povijesti, jer ako to ne bi bili napisali, danas ne bi mogli držati u ruki svidadžbu tih vrimen. Zato smo i mislili u Hrvatskoj samoupravi da je ovo tribi izdati i 2011. ljeta je objavljena knjiga s njevimi zapisi i pjesmami. Ja kot školnikovica hrvatskoga jezika sam im jako zahvalna da su toliko vridnosti napisali za našu dicitu, kad i dandanas živimo iz tih jačkov, veršov ke su nam stari školnik napisali ne samo za školu, nego i za crikvu“, naglasila je petroviska predsjednica ka je još dodala da za obnovom petroviske Dvojezične škole nije isključeno da će odgojno-obrazovna ustanova dobiti uprav njevo ime. Muzeolog, dr. Andraš Handler kot i lokalni istraživač povijesti imao je sriću se još pominati s kćerom staroga školnika u jednom Staračkom domu

ka se spomenula na oca kot na strogoga i čvrstoga, ali pravednoga človika unutar familije. „Oni su 1942. ljeta ostavili Petrovo Selo, a svaki odlazak od jednoga mjesta donese k tomu da se zgubi sjećanje na odredjenu osobu. Za nje se dugo nije smilo pominati za vrime komunizma i socijalizma, nek par ljudi je znalo da takozvani dnevnik čuva Arhiv Željezne županije, a kad je došlo do promjene sistema, čudami su išli gledati i štati tu nevjerojatnu riznicu i poučno štivo. Dnevnik staroga školnika u onu dob postao je najistraženiji dokumenat u cijelom arhivu“, potvrdio je kotrig Hrvatske samouprave. Ivan Nemeth bio je dvadesetih ljet predstojnik borbe, skupa s farnikom Strassnerom i birovom Hirschl, toga gibanja koje se je zalagalo za povratak Petrovoga Sela k Ugarskoj. Po Handlerovi riči bio je desničko orijentiran i pravoda za trianonsku pravednost. „Centralni zadatak svih školnikov po ti narodnosni seli je bio blaga madjarizacija, je gdo si je to jače držao, je gdo ne. Hvala Bogu bio je on i na ovoj i na onoj strani i dost čuda jačkov je napisao na hrvatskom jeziku za hrvatski narod. Koliko se je obavezao za madjarizaciju, toliko je dodao i našem hrvatstvu. On je iz svojega dicitinstva donesao hrvatstvo. Imao je hrvatske korene ali sigurno moremo reći da mu se znanje hrvatskoga jezika poboljšalo ovde u Petrovom Selu u čistoj hrvatskoj sredini“, je još spomenuo petroviski istraživač povijesti. Dokle Ivana Nemetha nijedan kotrig hrvatskoga izaslanstva još nije mogao poznati, kad su se kasnije narodili nego su oni preminuli, Lajoša Škrapića, pjesnika, profesora fizike, domoljuba i podupirača Petrovišćanov, svi smo mi poštovali. Zahvaljujući petroviskoj Hrvatskoj samoupravi, njevo književno putovanje prik pjesničke zbirke (Na dugoj cesti) smo upoznali za ljetom 2012., kad je bila objelodanjena jur njeva treća pjesmarica s autorskim hrvatskim i ugarskim pjesmami i s hrvatskim prevodi ugarskih liričarov i svitskih piscev. Vračajuć se iz Kermenda domom u Petrovo Selo, predstavnici hrvatskoga zastupništva imali su dužnost prilikom pete obljetnice odlaska Lajoša Lukačevoga zastati i u domaćem cintiru. Pokidob je nedilja ova bila posvećena ugarskoj poeziji kod bijeloga bračnoga kamena je skupna molitva i pjesma uokvirila ceremoniju spominjanja sa svićami i kiticami. Spomen-nedilja u Kermendu i Petrovom Selu, ufajmo se, ubuduće će se moći odvijati ne samo u uskom krugu, nego i u nazočnosti poštovateljev i svih onih ki još pametu istaknute ličnosti, tako petroviske hištorije, kot i književnosti.

Tiho

Lukačeva familija (sliva) Leo, Mate, Gusti, Hana, Štefan i Lajoš (s kipica falu Toni i Vesti) i starina Štefan i Rozalija Škrapić

Scenski umjetnici bez svog životnog prostora

„Kad umire glumac, ne umire samo jedan čovjek, umiru brojne sjene lažnih tijela kojima smo se nesebično davali. Umire i naša publika, a da to i ne zna...”, piše poznati hrvatski dramatičar, pisac Miro Gavran u drami „Kad umire glumac”. Od sredine ožujka 2020. godine zbog izvanrednog stanja zatvorena su i kazališta. Od tada su se scenski umjetnici našli u vrlo teškoj situaciji. Kako se osjećaju glumci Petra Grišnik, Čarna Kršul i Stipan Đurić? Upitali smo ih o predstavama u kojima su glumili u jesen 2020. i očekivanjima u vezi s prvim susretom s publikom nakon otvaranja.

Petra Grišnik je glumica bez stalnog angažmana, na početku karijere nastupala je u Kazalištu Gergely Csiky u Kapošvaru i Hrvatskom kazalištu u Pečuhu. Nositeljica je nagrade Junior Prima (2011.) i odlikovanja Baka (2013.). Pored kazališnih imala je i brojne filmske uloge. „Kao da smo ostali bez vode, zraka, sunca. Za mene je razdoblje bez kazališta kao da sam ostala bez pola života. Nedostaje mi energija kazališta, u životu mi ništa ne može nadoknaditi kazalište”, rekla nam je Petra. U proljeće 2020. za vrijeme prvog zatvaranja osmislila je projekt „Kako je lijep, kako

Petra Grišnik

je lijepa, kako je lijepo” u sklopu kojeg je svaku večer virtualno posjećivala publiku i od 19 sati po vlastitom izboru čitala ulomke iz romana, novela ili kratkih priča iz svog doma ili čamca na duнавskom rukavcu. Sudjelovala je u mnoštvu akcija mađarskih glumaca, ali često smo je susretali i na humanitarnim utrka. U suradnji sa suprugom Pálom Göttingerom osmislila je monodramu „Vera”, koja je nastala po istoimenom romanu pisca Kristijana Grecsóa. Roman je na scenu adaptirala i glavnu ulogu glumila Petra Grišnik, dok režiju potpisuje suprug Pál Göttinger. Premijerno je izvedena bez publike, a potom i pred publikom, u Kisegu, na otvorenoj sceni. Naravno, to se dogodilo u vrijeme kada su izvedene sve predstave otkazane u proljeće.

Glumica i redateljica Čarna Kršul već tridesetak godina živi u Budimpešti, gdje je osnovala Asterion project Theatre, s repertoarom na engleskom jeziku. Pored kazališnih imala je i puno filmskih uloga. „Teško mi je. Na početku sam uživala što imam puno vremena za obitelj. U cijeloj toj situaciji ima uspona i padova, sve je vrlo neodređeno i teško je planirati, ne zna se do kada će pandemija potrajati. Pokušavam naći nešto pozitivno u svemu tome i puno više cijenim posve male stvari koje mi se

Čarna Kršul

događaju”, rekla nam je Čarna. U proljeće 2020. Asterion project Theatre uspio je održati premijeru predstave „Square” i gostovati na festivalu u Beču. U Hrvatskom kazalištu Pečuh glumila je u premijernoj izvedbi dvije Čehovljeve jednočinke „Prosidba” i „Medvjed”, a nakon toga samo u live stream predstavama „Muž moje žene” Mire Gavrana u režiji Nine Kleflin i „Bunjevački blues” Tomislava Žigmanova u režiji Slavena Vidakovića.

Stipan Đurić

Stipan Đurić je glumac slobodnjak, desetak godina bio je član budimpeštanske Operete, nastupao je u Hrvatskom kazalištu u Pečuhu i Hrvatskom narodnom kazalištu u Osijeku. Pored kazališnih imao je i mnoge filmske uloge. Dobitnik je nagrade „Najbolji glumac” Artus Festa 2009. godine. „Mogu obaviti sve poslove, koje ranije nisam uspijevao zbog posla. Za sada život teče nekim uhodanim tempom. Naravno, jako mi je žao što nisam mogao glumiti u predstavama koje su ugovorene u raznim kazalištima. Riječ je o šezdesetak predstava raznih kazališnih žanrova. To ostavlja posljedice, mentalno i financijski,” rekao nam je Stipan. Preko ljeta je nastupao uglavnom u operetama, dok je u Hrvatskom kazalištu u Pečuhu glumio u dvije Čehovljeve jednočinke, „Prosidbi” i „Medvjedu”, a nakon toga samo u live stream predstavi „Muž moje žene” Mire Gavrana u režiji Nine Kleflin.

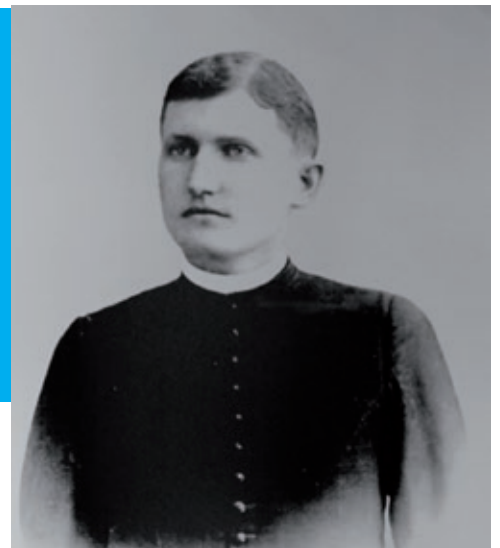
Što očekuju Petra Grišnik, Čarna Kršul i Stipan Đurić od susreta s publikom? Prvenstveno vjeruju da će to biti posebna prilika za sve. Prilika da se dokaže koliko je važno kazalište, koje omogućuje erupciju čula. Nadalje se nadaju da će svi bez straha odlaziti na predstave te će ponovno biti sasvim prirodno reći „vidimo se večeras na predstavi”.

Kristina Goher

102. obljetnica mučeničke smrti fileškoga farnika

Šopronska maša zadušnica u čast Antona Szemellikera

U spomen fileškoga farnika Antona Szemellikera, žrtve črljenoga terora u Ugarskoj, predvodio je dvojezičnu svetu mašu-zadušnicu 9. aprila, u petak, u šopronskoj crkvi sv. Mihovila, pater Anijan Marko Mogyorósi, u koncelecijaciji s gradskim duhovnikom Imrijem Horváthom. Sveta maša se je odvijala po propisi obrane suprot pandemije, u skromnom formatu, s nekoliko vjernikov mjesne farske općine, šopronskih i koljnofskih Hrvatov, a drugi dan je crkveni obred emitiran i na online stranici „Mi Hrvati molimo skupa“.

Antona Szemellikera, fileškoga dušobrižnika su ugarski komunisti za Prvim svitskim bojem nekrivično i nedužno zbog fileške pobune odsudili na smrt ter 10. aprila 1919. ljeta ustriljili u Šopronu. Na 100. obljetnici mučeničtva je u šopronskoj Ulici Kristófa Lacknera pod brojem 7, otkrivena trojezična spomen-ploča, ku je blagoslovio jurski biskup mons. dr. András Veres. Tamo je vijenac spominka položio i ljetos dr. Ivan Grubić, predsjednik šopronske Hrvatske samouprave. Pred dvimi ljeti je postavljena spomen-ploča i na zid jurske Benediktinske gimnazije Gergelya Czuczora bivšim dijakom, fileškomu farniku i još jednoj žrtvi črljene brigade, duhovniku Ferencu Wohlmuthu, s kim skupa su pred dvimi ljeti preporučeni za beatifikaciju. I za ovu nakanu su molili duhovniki, šopronski i koljnofski vjerniki do tičnoga petka. Kako je rekao u uvodu svete maše glavni celebrant Marko Mogyorósi, cijeli tajedan je minuo u svitlosti dičnoga goristajanja Jezuš Kristuš ter još smo svenek u vazmenom sjaju i svaki dan kanimo doživiti onu radost ka izvire iz tišine vazmenoga jutra. Pater Anijan u svojoj

Pater Anijan Marko Mogyorósi i duhovnik Imre Horváth pri svetoj maši

prodiki je istaknuo da svi kršćani su nato pozvani da umru i živu, uronjeni u veliku muku i smrt Jezuš Kristuš da bi onda nekako s njim goristali. „U žitku svenek stoji obećanje za budućnost, kako će se imati lipi i prvi žitak, prez griha, prez ran, a s druge strane vidimo svoju nesavršenost, ranjivost i ne vik blaženi žitak, ali moramo svenek na pameti držati da Bog nas pelja, i naš Gospodin je s nami u našem žitku. Anton Szemelliker je pred stovimi ljeti umro kot kršćan, Hrvat, duhovnik ki je isto tako doživio ranjenost, nesavršenost, grih s jedne strane, obećanje za lipu budućnost, blaženo stanje s druge strane. I svojim mučeničtvom postao svidokom škurine, u koj je koracao molitvom Oče naš i Zdrava Marija ter je postao svitlost i za nas i zbog nas“, naglasio je u svojoj prodiki pater Anijan ki je prosio sve vjernike da molu za nakanu proglašenja blaženim Antona Szemellikera, čiji dijecezanski postupak je jur pokrenut po preporuki jurskoga biskupa mons. dr. Andrása Veresa. Na kraju svete maše se je pak duhovnik zahvalio svim onim ki su došli pomoliti se za svidoka strašnih vrimen i sina hrvatskoga naroda i svakoga je prosio za daljnju molitvu da se ojačamo u našoj vjeri, ufanju i medjusobnoj ljubavi.

Tiho

Vijenac Hrvatske samouprave Šoprona na spomen-mjestu

Jedan slučajni susret na obali Drave

Ivo Kovač rođen je u Starinu u hrvatskoj obitelji s petero djece prije šezdeset i sedam godina. Tri brata Marko, Ivo i Jozo i dvije sestre. Jedna se udala u Santovo, muž joj je bio „soldat“ u Podravini, a druga sestra je u Sigetetu. Ivo i brat mu Jozo žive u Šeljinu, a Marko u Kapošvaru. Ivo se oženio u Šeljin, Šeljincicom koja ima korijene u Hrvatskoj. Mati joj se rodila u Budakovcu, prije Drugog svjetskog rata.

U Starinu danas Ivo ima tek osnovnoškolske prijatelje i nešto rodbine, svi su već pomrli. Ali on je često na Dravi kod Starina, prolazi motorom kroz selo i uživa u podravskom krajoliku. Svake godine se okupe braća i sestre, tako je bilo i u kolovozu prošle godine na obali Drave kod Starina, na starinskom pristaništu koje je tako lijepo uredila mjesna samouprava Starina. Kuhaju, pričaju i uživaju biti zajedno u kraju svoga djetinjstva. Ivo voli doći pecati u Starin na Brezik. Ako dođe, dođe rano već u četiri sata, jer kada su velike vrućine ima puno „komara“, a ujutro ih nema. Divim se motoru s kojim je došao do Drave. Prekrasan „oldtimer“.

Kao nov. Poželio bi ga svatko. Kupio ga je prije dvije godine za dvjesto tisuća forinti. On mu je tek drugi vlasnik. Prvi je vlasnik bio njegov kolega s kojim je radio. Umro je pa su nasljednici objavili motor na internetu. I tako je Ivo otišao pogledati, dogovorilo se i kupio ga. Nije bio tako lijep kao danas, ali ga je on sasvim uredio, i to sam. I farbao, mijenjao dijelove i popravljao. „Nikada to nisam radio“, priča mi, „te se i sam čudim kako mi je sve išlo“, i kako je rekao „dost dobro je izišlo, ja mislim“. Motor je iz 1971. godine, MZ, istočnonjemačka proizvodnja. Pedesetogodišnjak. U ono vrijeme u Mađarskoj je bilo na cesti tri vrste motora: istočnonjemački MZ, češka Java i mađarska Pannonia. Bili su to super motori, svi mladići su ih gledali i željeli imati. Tko ih je imao nije bio „makar tko“ u dječjim očima. Ivo je i kao dječarac volio motore... Uvijek se vrzmao oko njih.

Za ovaj svoj sadašnji trebala je specijalna registracija koju je osobno trebalo pribaviti u Budimpešti. Sve što je od gume na motoru to je novo, kao i mnogi drugi dijelovi.

U ono vrijeme MZ je koštao 16 tisuća forinti, a Ivo su ovih dana obećali milijun ako ga proda. Odmah bi ga uzeli, ali on ga ne bi prodao ni za živu glavu, „ja to zato sam namirio dok ja bom živio, dotle taj to mene bude, to je meni nostalgija, znate. Da kad sjednem na njega, se osjećam da sam zopet mlad. Kaj ono vreme.“

S nostalgijom se sjeća djetinjstva, cijelo se selo ljeti kupalo u Dravi. Nije tada bilo nasipa. Napravljen je 1972., poslije velike poplave 1968. godine, kada je Drvljance bilo potpuno potopljeno.

„Ja se sve pamtim, ja sam bio mali, kad su tamo stanovali Cigani. Ja sam išao često u Križevce, tamo je bila majkina rodbina, s biciklom, to je pet-šest kilometara bilo, a oko je dulje preko Šeljina i više od deset kilometara“

Sve što mu je trebalo, dijelovi, farba, sve se može kupiti preko interneta. Ima svega. Stiže sve iz Njemačke, iz Kine, za dva-tri dana. U tome pomaže sin. Ima Ivo i koristi računalo, laptop, služi

se internetom, ali kupovati preko interneta, to radi njegov sin. To još nije naučio, ali hoće, rekao mi je kroz smijeh.

Sjedne on tako na svoj motor pa do Pečuha i natrag. Jako je siguran motor i Ivo na njemu, jer kad je bio mlad imao je isti takav motor. Ali je otišao za vojnika, a majka je prodala

motor. Brat Marko je isto imao MZ, njegov je bio noviji. Kada je otišao za pilota motor je dao Ivi. Vozio je Ivo taj motor do 1983. godine, a onda ga prodao. Kupio je Trabant. „To je bilo veliko nešto u onom vremenu. Moj tata kaže: Sine, nisam mislio da boš imao kola. Takva kola, Trabant. Mojem stari je to bilo veliko nešto, ali i meni u ono vreme.“

Sa svojim motorom Ivo od Šeljina do Starina dođe za desetak minuta. Motor tjera i do sto trideset, sto dvadeset na sat.

Isprobali su ga zajedno on i brat Marko hrabreći jedan drugoga. Sviđa se svakome i Ivinom sinu. Naravno tu je i kaciga, „njemački šišak“.

Nekadašnji vozač kamiona Ivo danas je umirovljenik. Proputovao je poslom cijelu Europu, Veliku Britaniju, Španjolsku, nema gdje nije bio. Radio je do 1. lipnja 2008. godine. I sada bi mogao raditi, ali ne ide, dosta je bilo četrdeset i tri godine, dvjesto i nekoliko dana.

Motor mu je danas zamijenio kamion i ispunjava mu želju za vožnjom. Uživa na Dravi, u dravskom krajoliku. Braća i sestre se zato nađu u kolovozu na Dravi, jer se njihov otac Ivo rodio 5. kolovoza 1917. godine, a majka Roža 1921. godine. Majka je bila Križevčanka, otac Starinčanin, a oni su širom po svijetu.

Branka Pavić Blažetin

Mala stranica

Dan planeta Zemlje

Obilježavanje Dana planeta Zemlje po prvi se put spominje još 1969. godine. Opća skupština Ujedinjenih naroda 22. travnja proglasila je međunarodnim Danom planeta Zemlje. Svrha obilježavanja je da se upozori na opasnost koja prijete životu na Zemlji uslijed naglog razvoja industrije i porasta potrebe za energijom, što je dovelo do ispuštanja velikih količina otrovnih supstanci u atmosferu i povećanog iskorištavanja fosilnog goriva, a posredno utjecalo i na globalno zagrijavanje i klimatske promjene. Proslavite Dan planete Zemlje na najbolji način:

- Posadite drvo.
- Pokupite smeće u parku ili gdje hodate.
- Saznajte više o recikliranju i počnite reciklirati otpad kod kuće, ako to već niste učinili.
- Saznajte više o očuvanju vode i uvjerite se u neke praktične načine kako to učiniti kod kuće.
- Štedite energiju. Isključite sve zaslone i gadžete i provedite vrijeme zajedno kao obitelj. Čitajte zajedno, radite puzzle ili igrajte igrice na ploči.
- Ne koristite plastične vrećice.
- Ne kupujte vodu u boci.

Dijete biti dobra je stvar

Znam da ponekad misliš ti kako je najbolja stvar odrastao biti Ali moram ti reći, to istina nije No za utjehu ti velim preciznije: Odrasli slobodni nikada nisu poslao uvijek ima Nit se ne igraju, nit se smiju Za malo tišine dali bi sve svima

Dijete se raduje svemu Vrta se na vrtuljku Kotrljaj loptu, kuglicu hiti Joj što je dobro dijete biti

Tvoji su roditelji isto nekad djeca bili I isto tako mala kolica gurali Ali nešto se promijenilo O surova sudbino!

Pa ti si još djetesce ne jako u razvoju ti je još um i tijelo malecko Trebaju ti još igre i ludovanja i puno, puno roditeljskog milovanja!

Lilla Bengyeszkov

ZNAŠ LI, DA

- se ZEMLJA naziva i Plavim planetom. To je zato jer je 71% njezine površine prekriveno vodom.
- je ZEMLJA treći planet po udaljenosti od Sunca. Da je smještena samo malo bliže ili malo dalje, ljudi, životinje i biljke ne bi mogli preživjeti na njoj.
- ZEMLJA nije baš okrugla – pomalo ima oblik elipse – drugi naziv za to je sferoid.
- je ZEMLJA jedini planet gdje voda postoji u tri oblika: tekućem kakvu pijemo, plinovitom kakav nam je iznad kade dok se kupamo u toploj vodi i čvrstom, kakva nam je zimi kad se zaledi.
- ZEMLJA za 365 dana obiđe put oko Sunca.
- u ZEMLJINU atmosferu tijekom jedne godine uđe preko 150 tisuća tona meteoroida.
- ZEMLJA ima vjernog pratitelja – to je Mjesec.
- Najhladnije mjesto na ZEMLJI je Antarktika.
- U središtu ZEMLJE nalazi se jezgra. Jezgra je tekuća, a oko nje je čvrsti omotač. Temperatura u jezgri je viša nego na Sunčevoj površini.
- Ako se gleda iz svemira ZEMLJA je najsjajnije nebesko tijelo u Mliječnoj stazi.
- Prvo fotografiranje ZEMLJE je bilo 1957. godine iz svemirskog broda Sputnik 2.

I dalje zajedno za razvoj turizma

Zbog epidemioloških mjera projektni sastanak Projekta „Dvije rijeke - jedan cilj II.“, koji provode međimurske i pomurske općine u okviru europskog prekograničnog Programa Interreg, održan je 7. travnja u online formi. Sastanak je trebao biti održan u Serdahelu, no zbog trećeg pandemijskog vala načelnica Viktória Havasi predložila je održavanje u online formi, čime su se složili svi partneri. Na projektnom sastanku predstavnici partnera razmotrili su dosadašnje projektne aktivnosti te predstojeće zadatke glede ostvarenja projekta.

Projekt je zapravo nastavak prvog istoimenog projekta koji je realiziran između 2017.-2019. godine, a usmjeren je na unapređenje vodenog turizma uz Muru i Dravu na prekograničnom području. Vodeći partner projekta je Općina Goričan, a partneri su Općina Donji Vidovec, Legrad, Serdahel te grupacija Mura Regija EGTC, dok kao pridruženi partner sudjeluje Turistička zajednica Međimurske županije. U prethodnom projektu u blizini Serdahela na umjetnom jezeru koje je nastalo iskopavanjem šljunka započeta je izgradnja i uređenje mjesta za vodeni i rekreativni turizam, izgrađena je kuća za skladištenje čamaca, za urede civilnih udruga s nekoliko smještaja, postavljene su drvene kućice za ribolovce, uređena je obala jezera i

kupljeni su čamci, a u sklopu tekućeg projekta će se nastaviti uređenje okoliša. Izgradit će se biciklistička staza oko jezera, bit će postavljena odmorišta za turiste i bicikliste te će se uspostaviti pametna solarna biciklistička točka. Na projektnom sastanku načelnica Serdahela Viktória Havasi izvijestila je partnere o provođenju javne nabave u svezi izgradnje staze oko jezera te potpisivanju ugovora s izvođačem. Zahvaljujući projektu jezero će postati atraktivno mjesto za turiste. Serdahelska općina ove bi godine trebala organizirati i studijsko putovanje u Dolinu Soče, kao primjer dobre prakse vezan uz iskorištavanje postojeće prirodne vode i njezinih izvora za razvijanje turizma i turističke ponude na inovativan način. Na sastanku se raspravljalo o terminu studijskog putovanja, zbog epidemiološke situacije dogovoreno je da će biti predložena tri termina od kojih će projektni partneri izabrati najsigurniji, s obzirom na pandemiju. Također u Serdahelu u sklopu projekta bit će uređena izložba o povijesti življenja ljudi na jednoj i drugoj strani rijeke Mure, što će se realizirati iduće godine, u tijeku su radovi prikupljanja građe. Slične investicije će se ostvariti i u Goričanu, s druge strane granice. U sklopu projekta će u Općini Goričan biti izgrađeni i uređeni turistički objekti na ribnjaku Šuderica, uredit će se info točka za turiste, izložbeni i interpretacijski centar te odmorište za bicikle. Općina Goričan je također potpisala ugovor s izvođačem i uskoro će krenuti radovi. S hrvatske strane Općina Donji Vidovec u projekt se uključuje izgradnjom i uređenjem etno-parka u kojem će biti izloženi tradicionalni

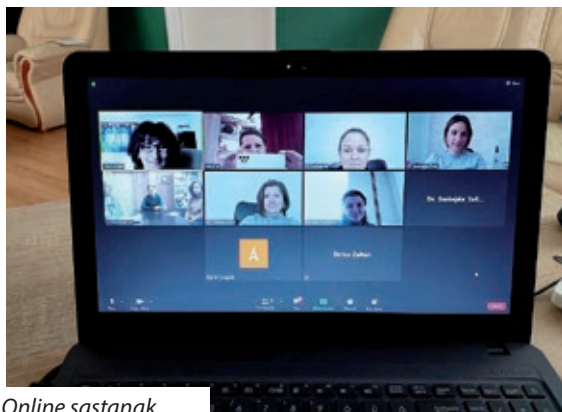
alati koji će služiti u svrhu prezentacije i promocije tradicijskih obrta, a Općina Legrad s nabavom ekološko prihvatljivog solarnog čamca i organiziranjem turističkih obilazaka rijekom Murom i Dravom. Načelnik Legrada Ivan Sabolić je izvijestio sudionike sastanka kako će s organiziranjem obilaska rijeka započeti 1. svibnja, a prema planovima tijekom ljeta realiziralo bi se sedam-osam ruta. Na području pograničnih općina u blizini pontonskih pristaništa u mjestima Legrad, Goričan, Donja Dubrava, Letinja, Serdahel, Kerestur i Mlinarci bit će postavljene pametne biciklističke točke i 7 trajnih ploča koje će sadržati informacije o vodenim turama. Na pametnim točkama biciklisti će se moći informirati o biciklističkim rutama, imat će na raspolaganju alate ukoliko su im potrebni za popravke, moći će napuhati zračnice ili napuniti baterije mobitela, tableta ili putem interaktivne karte pogledati lokaciju i dobiti osnovne informacije o samoj lokaciji. Pametne biciklističke stanice će biti natkrivene i napajat će se solarnim panelima. Za promociju razvijenih turističkih atrakcija, izradu kataloga, kreiranje interaktivne online mape, izradu promotivnog video materijala o turističkoj ponudi, te za organiziranje četiri besplatna spusta niz Muru i Dravu u sklopu projekta je zadužena Europska grupacija za teritorijalnu suradnju Mura Regija. Konzultantica za EU fondove Leonarda Tarandek zamolila je sve partnere da na vrijeme dostave izvješća za određeno izvještajno razdoblje s ključnim podacima. Ukupna vrijednost projekta je 888 876 eura, a projekt se provodi s ciljem unapređenja hrvatsko-mađarske vodene turističke ponude koja se nalazi uz rijeke Muru i Dravu. Partneri se nadaju da će se epidemiološka situacija popraviti pa će žitelji i turisti s obje strane granice već ove godine moći uživati u dodatnim turističkim ponudama koje nastaju kao rezultat ovog projekta.

Jezero u blizini Serdahela čiji okoliš će se urediti

Načelnica Viktória Havasi

Online sastanak

svi partnere da na vrijeme dostave izvješća za određeno izvještajno razdoblje s ključnim podacima. Ukupna vrijednost projekta je 888 876 eura, a projekt se provodi s ciljem unapređenja hrvatsko-mađarske vodene turističke ponude koja se nalazi uz rijeke Muru i Dravu. Partneri se nadaju da će se epidemiološka situacija popraviti pa će žitelji i turisti s obje strane granice već ove godine moći uživati u dodatnim turističkim ponudama koje nastaju kao rezultat ovog projekta.

Beta

O Hrvatskom glasniku uz 30. obljetnicu tjednika Hrvata u Mađarskoj

Naš Hrvatski glasnik

Pretplatnica sam bila Narodnih novin, a tako samo od sebe razumljivo da od prvoga broja sam štiteljica i Hrvatskoga glasnika. Čekam svenek novi broj, koji nam nudi iz tajedna u tajedan zanimljive teme o dogodjaji, programi Hrvatov u Ugarskoj i iz svita oko nas. Naravno, najviše me zanimaju visti iz Gradišća. Srićna sam i gizdava kad štem o našem selu, našoj školi, čuvarnici, naši folklorni grupa Gornjega Četara. Sa svojimi učeniki redovito čitamo dićji kutak. Rješavamo zagonetke, upoznajemo čuda

novosti. Zanimaju me i zgoditki drugih gradišćansko-hrvatskih naselj. Dobro je viditi, kakov bogati kulturni žitak se razvija u hrvatskoj zajednici. Zahvalna sam našoj novinarki Timei Horvat da neumorno izvješćuje o svi programi, o svi naši naselji. Rado čitam i članke iz drugih regijov, dobro je čuti i viditi prijatelje, poznanike s kimi se rijetko najdemo.

Mislim da je Hrvatski glasnik jako važan u očuvanju identitea i našega hrvatskoga jezika. Prikazuje jezičnu raznolikost, prošlost, sadašnjost i budućnost hrvatske zajednice u Ugarskoj, zato gratuliram na okruglom, 30. jubileju i želim cijeloj redakciji još čuda snage i strpljenja za slijedeća desetljeća!

Ana Polyak-Šaller, predsjednica Hrvatske samouprave Gornjega Četara, učiteljica hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi Gornjega Četara

Sretan rođendan Hrvatski glasnik!

Svakog petka jedva čekam poštaru da mi doneše Hrvatski glasnik. Prvo otvorim trinaestu, malu stranicu, a poslije pročitam i ostalo. S Hrvatskim glasnikom sam se prvi puta srela još u vrtiću, tete su nam često čitale iz tjednika, a pravili smo i kolaže od novina. Uvijek me obraduje kada u novinama vidim svoje radove, slike ili nekog od svojih prijatelja. Bilo bi dobro da Glasnik ima više stranica za djecu i mlade.

Lilla Bengyeszok

„Samo naprvo, forca i kuraja, i krepat ma ne molat!”

Foto: MARIN ANIĆ

Dok sam bil va Ungariji i štentol kako lektor harvuockega jezika na Slavistike va Sambotele, Glasnik sam z guštom štil, gjedal i listal, kadagod bi ga ćapul na našuoj Katedri. Aš vero ni bilo puno drugih fuojih na domačoj besede. Pokle su me put i delo i se to skupa zeli na drugu bandu, dva miljuori kilometri daleko, na muore,

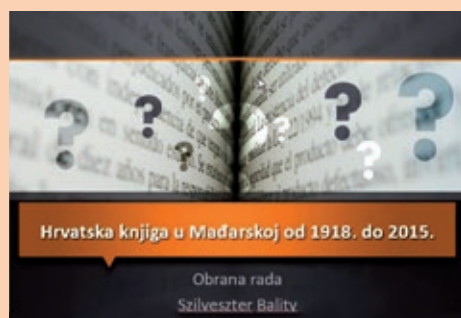
Atlantik i Ližbonu. I sam malo bil pozabil, i na Glasnik, i na Ungariju, i na gradišćansko-harvuocku besedu. Aš je tamo f Portugaliji drugi reful, drugo muore i skruoz drugi svit. Glasnik bi sake šetumone bil arivuol va puoštu, jo bin ga bil prelistal, kadagod i ne, i je bilo tako pasalo još jeno delo, i lektorat, i muore, i vrime, i život. Kada san pasanega guodišća, vude v Kijeve, na Ukrajini, tiščuol i imel vježbi z kolegija „Standardologija i kodifikacijski procesi harvuockega jezika”, sa studentamin poslidiplomantamin pjetega leta studija, vaje mi je skruoz glovu pasal i Glasnik. I sam se bil akuordil sega i smo vaje va Glasnike bili nuošli teksti i na gradišćansko-harvuockem, i na moliško-harvuockem, i smo bili činilili komparativni analiz leksika i morfologiji, i smo bili iskali i pensali i deškurili o semu onemu će je prema standardnome harvuockome jeziku blisko, a će je diferenca i daleko - i za svih njih studentih – šesno i novo. I stešo i vero niš manje harvuocko od standardnoga jezika. Od sarca vam čestitam vaših parvih trejset godiš. Samo naprvo, forca i kuraja, i krepat ma ne molat!

Robert Bebek, prof., lektor hrv. jezika na Institutu filologije Kijevskoga nacionalnog sveučilišta Taras Ševčenko

Hrvatsko shodišće u Juri ljetos u uskom krugu i online prostoru

Od skupnoga Hrvatskoga shodišća u Juri k Krvave suze točećoj Mariji i ljetos silom prilika, moraju daleko ostati vjernici, 2. maju, u nedilju, koje je tradicionalno organizirano svenek na Majkin dan. Kako nam je nazvisti pater Anijan Marko Mogyorósi, peljač Hrvatske sekcije Jurske biskupije, po odluci jurskoga biskupa mons. dr. Andrása Veresa, zbog pandemijskih odredbov prosu i nadalje hodočasnike da ni ovoga ljeta peršonski ne, nego prik online-emitiranja svete maše se uključuju u molitvu na slijedećem linku: <https://youtu.be/POfXLkpd7AY>. Svetačna sveta maša, točno u 10 uri, predvodi će natpastir jurski, mons. dr. András Veres, a svetačni predikač će biti Franjo Egrišć, papinski prelat, kanonik Stolnoga kaptola i farinik Győr-Bácsa. Za muzički okvir shodišća nadležni su Koljnofski tamburaši. „Prosimo Bogorodice zagovor, ka je zdravlje betežnikov, da se čim prije okonča ova pandemija. Neka betežni najzad dobenu zdravlje, a svi pokojni dospenu na vjekovječni Vazam“, stoji još u službenoj obavisti Jurske biskupije.

Online književno druženje

U organizaciji garske Hrvatske samouprava 29. travnja 2021. u 19:00 sati na platformi Microsoft Teams održava se online književna večer. Teme: Nakladništvo bačkih Hrvata u svjetlu nakladništva Hrvata u Mađarskoj u 20. stoljeću i Pjesništvo omladinskog doba Garkinje Katice Sendrei-Faller.

Planirani raspored: od 19:00 do 20:00 sati predavanje o navedenim temama na hrvatskom jeziku, u 20:00 sati kratak sažetak (otprilike 15 minuta) na mađarskom jeziku. Predavač: Dr. Silvestar Balić, znanstveni suradnik Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj.

„Cijenite vodu!“

Čovječanstvo pred globalnom klimatskom krizom

Globalna nestašica vode u narednim desetljećima mogla bi postati ozbiljnim problemom i izazovom za čovječanstvo. Rast stanovništva, sve veća potražnja za slatkom vodom i globalno zagrijavanje u nekim regijama već uzrokuju ozbiljnu nestašicu vode, a situacija je iz dana u dan sve gora.

Naravno, slatka voda nije samo jedna od najosnovnijih ljudskih potreba. Najveća količina slatke vode, čak 70 %, koristi se u poljoprivredi, ali uz kuhanje i svakodnevni unos tekućine u ljudski organizam svježa voda je potrebna i za proizvodnju struje. Prema nekim prognozama globalna potražnja za slatkim vodom između 2000. i 2050. godine mogla bi porasti za čak 55 %. Najveći rast očekuje se u poljoprivredi i industriji (400 %), proizvodnji električne energije (140 %), pri čemu bi se potrošnja kućanstava mogla povećati za 130 %. Klimatske promjene značajno utječu na kruženje vode u prirodi, s povećanjem temperature povećava se i isparavanje vegetacije, a također i površine voda i oceana. Kako toplija atmosfera zadržava više vode, nagli pljuskovi i veće količine oborina mogu dovesti do velikih poplava. Toplija klima znači i povećanje količina padaline u obliku kiše, umjesto snijega. Snijeg je ekvivalent za prirodno skladište vode i stoga je dragocjen. Uz to, globalno zagrijavanje rezultirat će manjim i kraćim kišnim sezonama, što će prouzročiti duge i jake suše u mnogim područjima Zemlje, poput jugozapada SAD-a, Afrike ili Australije. Već sada svaka treća osoba na svijetu, točnije 2,2 milijarde ljudi nema pristup kvalitetnoj pitkoj vodi, 4,2 milijarde ljudi nema sigurnu kanalizaciju, a 3 milijarde ljudi ni osnovna sredstva za pranje ruku. To također pokazuje da govorimo o jednom od najozbiljnijih problema čovječanstva, koji se treba riješiti što prije.

Već dvadeset i osam godina 22. ožujka obilježava se Svjetski dan voda. Ovogodišnja tema bila je „Vrednovanje vode“, a obilježavao se pod sloganom „Cijenite vodu!“.

Kristina Goher